

GASSISKE STUDENTER I EUROPA

av

KARL DAN. ANTHONISEN

Det første en hvilken som helst observatør må legge merke til ved mange av de franske gymnas og universiteter i dag, er det relativt store antall farget ungdom fra alle hjørner av la France d'outremer. Den som kan gjøre en sammenlikning med årene før og like etter siste storkrig, vil hurtig kunne konstatere den enorme utvikling som er skjedd på dette område bare i løpet av de siste 10 år. Før krigen var studenter fra koloniområdene nærmest et særsyn i Frankrike, mens dørene i dag — p.g.a. de politiske omveltninger etter krigen — er slått opp på vid vegg mellom de gamle besittelser der ute og moderlandene i Europa. Resultatet er en stadig stigende strøm av lærelysten farget ungdom til de européiske læreseter. Bare for Madagaskars vedkommende — som denne artikkelen kommer til å dreie seg om — regnet en i 1950 ca. 300 studenter i Frankrike, mens en i 1958 allerede nådde langt over 1000. Det viser tydelig tendensen blant dette «nye folk».

En nøytral tilskuer vil utelukkende glede seg over denne nye tingenes tilstand. Det er jo noe imponerende, ja rett og slett fascinerende og epokedannende ved denne stadig flytende strøm av unge fra «misjonslandene». Det er klart for enhver at det jo for en stor del er nettopp disse som skal bygge opp morgendagens selvstendige stater der ute hvor de hører hjemme. Sett i denne sammenheng må enhver utvikling på det sosiale og intellektuelle plan hilses med glede.

Men den som i noen grad har hatt anledning til å studere de forhold og den bakgrunn denne fargete ungdom kommer fra, og likedan de forhold og det miljø de møter i Europa (i dette tilfelle Frankrike), vil midt i gleden kjenne seg urolig og til det

ytterste spent på hvordan det hele vil løpe av for den enkelte av dem. De siste 10 års historie viser tydelig nok den dramatik og intense spenning de fleste av dem må gjennomleve så å si daglig — og med de forskjelligste utfall.

Sett i strengt misjonsstrategisk sammenheng skulle en dog ha lov til å tro at dette nye fenomen vel markerer noe av en epoke i utviklingen — all spenning og uro til tross.

Årsaken til denne plutselige tilstrømning av gassisk ungdom til franske skoler og universiteter skulle ligge nokså klart i dagen. Det henger jo nøye sammen med den nasjonale reisning i det gassiske folk etter krigen og den derav nødtvungne omlegging av hele den gamle franske kolonipolitikk. Den politiske og sosiale selvhevdelse som i dag er det tydeligste trekk i gassisk liv og rørelse, har ført med seg at ungdommen har våknet for sin egenverdi og oppdaget at for å kunne spille en rolle i fremtidens gassiske samfunn må de ha faglig utdanning — mer enn den hjemlandet har kunnet by dem inntil i dag. Dette gjelder i første rekke byungdommen som jo står begivenhetene atskillig nærmere enn ungdommen utover landet.

Ved siden av og parallelt med den rent politisk-sosiale kjempeutvikling de senere år, må vi imidlertid også regne med en annen årsak som vel er like viktig, nemlig det vesterlandske sivilisasjonsmønster som nå for alvor har satt preg på alt og alle i byer og sentra utover landet, ja på mange måter langt ut i utkantene. Det har for manges vedkommende totalt forandret både mentalitet, levesett og livsanskuelse — og ikke alltid i positiv retning.

Parallelt med den latente mistro og delvis forakt for den hvite mann, går også her den forunderlige trang hos ungdommen til å etterlikne ham, gjøre som han, leve som han, kle seg som han. Resultatet blir ofte de underligste «basterdtyper» som uten den nødvendige bakgrunn og tilstrekkelig grunnlag plutselig kaster seg ut i noe totalt nytt hvis konsekvenser de ennå ikke øyner. Men nettopp her ligger noe av nøkkelen til forståelsen av hele problemkomplekset omkring den fargete ungdom

i dag: utviklingen har — iallfall for Madagaskars vedkommende — vært for hurtig, for brutal likesom. De har ikke hatt anledning til å utvikle seg langsomt og harmonisk fremover mot den kulturform de i dag er satt inn i som fremmede. De befinner seg plutselig midt oppe i det, og må finne sin vei og sin plass. Samtidig er de på mange måter selv klar over at den vesentligste del av skylden ligger i selve den gamle kolonipolitikk som ikke ga dem sjanser til denne utviklingen. Her finnes f. eks. hverken høyskoler eller universiteter på øya.

Presset av den alminnelige utvikling ute i verden har Frankrike måttet åpne dørene som før var stengt, og her ser da gasserungdommen sin store sjanse og sin vei. Dermed har vi altså den stadig stigende strøm mot Europa av skoleungdom fra år til år.

De som reiser til Frankrike for å hente seg lærdom, kan i alt vesentlig samles i to grupper: de som reiser med stipendium fra den gassisk-franske stat (noen få også med stipendium fra den kirkesammenslutning eller enkeltmenighet de tilhører), og så de mange som reiser på eget og familiens initiativ. Uoffisielle kilder kan fortelle at «stipendiatene» utgjør omtrent 25 % av det samlede antall.

Stipendiesystemet er i de senere år utvidet ganske kraftig, og det er ikke småsummer som årlig legges ut til dette. Inntil nå har de fleste «stipendiater» i regelen vært engasjementsbundet til administrasjonen og har oppnådd stipendium på dette grunnlag. Deres studium i Frankrike skal altså tjene til å kvalifisere dem til å bli funksjonærer i siviladministrasjonen, i rettsvesenet, i helsevesenet og i undervisningen. Det er tegn som tyder på at den nåværende gassisk-franske administrasjon vil åpne enda flere muligheter ad denne vei.

Men så finnes der altså en betydelig mengde som reiser på egen, dvs. på familiens kostnad. Her skjuler seg et problem. Det finnes nemlig på Madagaskar mange rikfolk som faktisk har råd til å sende barna sine til Europa, og som gjør det. Det er imidlertid et spørsmål om det ikke er blitt noe av en mote-

sak dette å ha barn i «an-dafy» (Europa), et slags snobberi hos enkelte, en indikator på ens sosiale posisjon. Det er iallfall faretruende når en hører om det stadig stigende antall 15—16-åringer av begge kjønn som sendes til pensjonatskoler og andre institusjoner med internat i Frankrike. De er jo på ingen måte modne nok til å møte det miljø og de inntrykk Europa vil by dem. Disse helt unge er jo ikke engang kommet så langt at de kan forberede sin baccalauréat, men begynner så langt nede som i classe de 3ème og 2ème (forberedelsesklasser til gymnasen). Denne undervisning helt fram til og med artium kan de få her ute, men til deres forsvar må dog sies at her hersker en katastrofal mangel på plass ved de få høyere skoler som finnes.

De fleste av Europa-farerne finnes i aldersgruppen 18 år og oppover til langt ut i 20-årene. Uregelmessig skolegang og mangel på succès ved eksamener her ute gjør at de ofte blir svært «tilårskomne» før de får avsluttet sine studier. Dette skaper også et problem, særlig for dem som har stiftet familie og har kone og barn i hjemlandet. Flere enn én familietragedie er skjedd av denne grunn. Kjønnsmoralen står jo etter våre mål heller ikke så høyt i dette folket og skaper ofte like store vansker for den ugifte student når studiene trekker ut i årevis. Problemet «blandet ekteskap» har allerede meldt seg, og det gjør ikke saken bedre at den som løser sitt personlige problem på denne måten, dømmes aller hardest av sine egne. Gasserne ser helst på dette som en degradasjon. For ikke å tale om de illegitime studentforbindelser farget-hvit. Særlig er jo de fargete piker i faresonen her.

Når det gjelder studentene (som altså har artium bak seg), så finner vi dem vesentlig konsentrert omkring universitetene i Paris, Montpellier, Aix-en-Provence, Toulouse og noen få i Strassbourg og i Bordeaux. De fleste — ca. 500 — finner vi i Paris. En legger med interesse merke til de fakulteter som trekker de fleste til seg, nemlig medisinen og jussen. I parentes bemerket er det disse to yrker her ute som gir best økonomisk utbytte etter endt studium. Men vi finner også endel ved de

naturvitenskapelige og filologiske fakulteter. For pikenes vedkommende trekker farmasien ganske mange, samt høyere sykepleierske- og jordmorutdannelse. Og så har vi til slutt en liten gruppe teologer.

En av våre kjente gassere svarte på spørsmål om hvorfor så få søkte til det teologiske studium i Europa: «Når en reiser til Europa, er det for å «mitady fahalalana ambony» (søke lærdom, kunnskap på høyere plan), mens det prestene trenger er «fahamasinana» (hellighet, fromhet)». Meningen var vel den at dette kunne de skaffe seg i sitt hjemland! Bak dette resonnement ligger sikkert en anelse av at teologi ikke er vitenskap, men altså fromhet! For øvrig legger en merke til hvor få det er som søker faglig utdanning på det praktiske område. Dette er symptomatisk. Håndens arbeid står ikke høyt i kurs blant den «evoluerte» ungdom, dessverre. Og det er å frykte for at dette kan få skjebnesvangre konsekvenser i fremtiden.

Går vi så videre og kaster et blikk på alt det nye som møter dem når de har Europas jord under sine føtter, så har en opplegg til mange og lange artikler. Bare enkelte hovedtrekk kan berøres her.

De kommer alle sammen fra et «bundet miljø», med faste regler og med et sterkt autoritært system foreldre-barn. Ungdommen er fra gammelt av vant til å leve i og domineres av slektens vilje i ett og alt. Ja, de har vel strengt tatt ingen «status» som enkeltindivider, men eksisterer bare i og med slekten, foreldrene. Dessuten er de også vant til å måtte anse seg selv som underlegne overfor den hvite rase, og bærer her i seg et latent spenningsforhold og et synlig kompleks som hemmer.

I Frankrike er de plutselig langt borte fra autoriteten og kontrollen og den bydende slektsvilje. De er frie, ukontrollerte, ubundne av former og regler. En ytterst farlig situasjon! Særlig for en ungdom uten den nødvendige bakgrunn til å kunne dømme og vurdere i et miljø hvor både det vonde og det gode kappes om å få dem under sin innflytelse.

Her må dessuten skytes inn den viktige bemerkning at de aller fleste av dem kommer fra kristne hjem her ute, hvor f. eks. kirkegang har vært en regelmessig sedvane for foreldre og barn. Det er altså for størstedelen en kristen ungdom vi står overfor. (Uten kristendommen hadde det vel for øvrig neppe vært noen gassiske studenter i Europa.) Det står imidlertid ikke til å skjule at dette med regelmessig kirkegang i Frankrike er blitt et bedrøvelig kapittel for mange. For det første er det vanskelig for dem å finne seg til rette i en fransk menighet, og for det annet er det jo ingen som kan kontrollere dem. Dessuten er det jo så mye annet — og mer spennende og imponerende — som lokker på dem fra alle gatehjørner. Og så er vi midt oppe i selve dramatikken: kampen om den fargete ungdoms sjel! Mange av dem sliter med tarvelige hybelforhold (universitetene sikrer hybler bare til et mindretall, særlig «stipendiatene»), vanskelige leseforhold p. g. a. overfylte lesesaler, pengemangel (kronisk for mange da de har vanskelig for å bruke sine penger rett i et så lokkende miljø) og mangel på den åndelig-moralske støtte de så sårt trenger. Alt dette har lett for å drive dem på avveier. Ikke de groveste nettopp, men slikt som i det lange løp forandre hele deres karakter og innstilling.

De gassisk-protestantiske kirker har nylig sendt en gassisk prest til Frankrike og opprettet en slags studentpreststilling for ham. Han har en kjempeoppgave, men rekker jo ikke mer enn en brøkdel av det aller nødvendigste, så spredt som hans «menighetslemmer» befinner seg. Gassiske gudstjenester arrangeres regelmessig rundt om i studentbyene, men mange uteblir. De har jo sin nyervervede frihet! Formaning nytter lite i en slik situasjon. Så må de heller lokkes til små, hyggelige privatsammenkomster med riskoking på gassisk vis, sang og prat. Det er vesentlig på denne måten at de kan hjelpe hverandre innbyrdes, og særlig i de mindre studentsentra har dette avverget mye vondt.

De franske menigheter gjør også en stor innsats nettopp her. Målet for menighetene er å trekke de fargete studenter til seg

som faste menighetslemmer for derved bedre å kunne være den åndelig-moralske støtte for dem, og for å kunne gi dem innblikk i fransk kristendomsform og kirkeliv — det være seg protestantisk eller katolsk. Men all aktivitet til tross står det fremdeles ikke til å skjule at faren for en alminnelig utglidning nok er det mest brennende problem for den gassiske ungdom i Europa.

En spesiell omtale bør gis den rent politiske påvirkning den fargete ungdom utsettes for under Europa-oppholdet.

Den gassiske ungdom som i dag reiser til Frankrike, er ikke ukjent med politikk i og for seg, selv om de nødvendigvis ennå er uskolert på dette område. Meget få av dem tilhører vel noe bestemt politisk parti eller linje, iallfall ikke i begynnelsen. Det politiske partisystem er av ganske ny dato på Madagaskar. Men en ting har de fleste felles: de vil Madagaskars uavhengighet, for enhver pris! Ethvert parti, enhver politisk retning som taler om uavhengighet og selvstyre for de gamle koloniområder, høster rike frukter blant gasserne.

Hva kommunismen angår, så har sikkert meget få av de gassiske studenter en markert kommunistisk overbevisning, men i sin kamp for uavhengighet ser nok mange en betydelig hjelp fra denne retning. Og kommunistene nytter situasjonen på mange vis. Det er f. eks. etter hvert blitt klart at en god del gassere hvert år besøker Moskva og østblokklandene. En har undret seg over hvordan slikt kan skje, men forklaringen er enkel nok. Den vanskeligste tid for de fargete studenter i Europa er ferietiden. Hvor skal de gjøre av seg? Penger har de lite av, men mer enn nok av reiselyst. Når de så midt oppe i et slikt dilemma får seg forelagt brosjyrer for så godt som gratis studentreiser til f. eks. ungdomsfestivaler og kongresser i Øst-Europa, så skal en ha mer enn sterk rygg til å si nei takk. Særlig når propagandaen for reisene vesentlig er ført i turistregi og lokker til å lære andre folk og land å kjenne, — noe som jo er en prisverdig ting enten det heter øst eller vest.

Et annet kuriøst faktum er at den gassiske studentgrup-

pen i Frankrike — «l'Association des Etudiants Malgaches» — står tilsluttet den kommunistinspirerte «Association internationale des Etudiants», mens den franske studentorganisasjon «Union nationale des Etudiants de France» har brutt med den. Av denne grunn må en regne med at de gassiske studenter også der har visse lettelser ved reiser østover. Riktignok er ikke alle gasserne medlemmer av nevnte gassiske studentgruppe, særlig ikke «stipendiatene» som ved et slikt skritt sikkert ville sette seg selv i vansker overfor de bevilgende myndigheter.

Ingen går klar av de politiske brytninger, og alle tvinges mer eller mindre av omstendighetene til å ta standpunkt, om enn ikke alltid så markert og avgjort. Propagandaen i studentkretser er svært intens og bruker mange metoder som er vanskelig å avsløre i første omgang. Hvor vidt f. eks. kommunismen feirer direkte og synlige triumfer i større målestokk, er vanskelig å ha noen mening om i dag, men indirekte synes den iallfall å være opinionsdannende hos mange.

Endelig må vi kaste et blick på disse unge når de etter endt studium og skolegang vender tilbake til hjemlandet for å gå aktivt inn i samfunnslivet med de nye forutsetninger til innsats de har fått etter Frankrike-oppholdet.

Her må en være ytterst forsiktig med å generalisere. Mennesketyperne og graden av kunnskapstilegnelse og tilpasningsmidighet er jo så forskjellig. Det er hevet over tvil at denne «nye» ungdom tross alle vansker og brytninger vil komme til å bety et stort aktivum i fremtidens gassiske samfunnsliv. Ja, de betyr jo allerede meget. Men ingen kan heller unngå å legge merke til den store forandring som er skjedd med mange av dem når det gjelder selve mentaliteten og livsførselen.

Det er muligens ikke så underlig at nettopp disse har vansker med å finne seg til rette igjen i det miljø de forlot før studiene i Europa tok til. De kommer jo tilbake med en helt ny livsanskuelse og større krav til levestandard og alminnelige adferdsformer. Den nye tilpasningen i hjemlandet betyr faktisk for mange en degradasjon, et tilbakeskritt — og dette for-

virrer. Det blir likesom så smått og usselt dette med Madagaskar, de føler seg allerede på mange vis høyt hevet over «primitiviteten» (på tross av utviklingen i de senere år) i sammenlikning med de nye vaner de har måttet tilegne seg. Samtidig omfattes de unektelig av en viss respekt fra den alminnelige manns side, og dette tjener nok også som næring for deres følelse av sosial og intellektuell overlegenhet. En kan lett merke dette f. eks. i manges forhold til kirken når de kommer tilbake. Lange samtaler med flere av dem har gjort det klart hvor vanskelig nettopp dette er.

For det første har vi de tragiske tilfelle der slendrian med kirkegangen under Frankrike-oppholdet fører til at de overhodet ikke viser seg i det Guds hus de før hørte hjemme i. For dem har Europa-turen ført til personlig seksualisering og tap av troen. Eller «i beste fall» til den indifferente kristentype vi kjenner så godt, den som gir plass til så mye at selve kjernen råtner bort. Blant slike er det svært alminnelig tone å more seg f. eks. på bekostning av gasserpresten hvis forkynnelse og horisont visstnok hører hjemme på et langt «lavere» plan enn det hvor disse unge mener å befinne seg. Til deres forsvar (og til vår skam) skal bare dette anføres: det er det kristne Europa som har vært deres læremester!

Et annet fenomen er den tydelige tilstrømning til den franske menighet, særlig i hovedstaden, hvor gudstjenesten forrettes på fransk av fransk prest og i reformert regi. Denne mer eller mindre regelmessige deltakelse i den franske menighet tyder på at mange — som ønsker å leve i kirken — ikke lenger kjenner seg tilfredsstillet i den gassiske menighet hvor de før hørte hjemme. Istedenfor å gå inn i den for å tilføre den nytt blod, søker en del ut av den, til stor skade for den gassiske kirke som helhet. La oss stanse her. De enkeltmomenter som er trukket frem, skulle være nok til med all tydelighet å vise nok et tornefullt kapittel av de «unge folks» kamp for å finne seg selv og sin vei.